

Nationalmuseets etnografiske Samling 1942.

Geografisk Tidsskrift, Bind 46 (1943)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0046-PDF/gto_0046_69670.pdf

Link til website:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=69670>

pdf genereret den : 22/5-2008

Nationalmuseets etnografiske Samling 1942.

Det er ikke store begivenheder, Nationalmuseets etnografiske afdeling kan melde om for året 1942. Ingen omfattende samlinger er indkommet, ingen nye ekspeditioner har kunnet udsendes. Kri-gen har her som på så mange andre områder om ikke lammeth, så dog i høj grad hæmmet virksomheden. Trods den stadig herskende indskrænkning i adgangen, hvorved aftenåbningen er op-hørt og 2. sal helt lukket, har besøget dog været tilfredsstillende. Hertil bidrager sikkert i ikke ringe omfang de regelmæssige om-visninger, som fremdeles afholdes. Med ublandet glæde kan det også fastslås, at både skoler og kunstnere i stigende mængde synes at have fået øjnene op for, hvilke værdier museet rummer såvel i undervisningsmæssig som i kunstnerisk henseende.

Samlingens opstilling er ikke ændret væsentligt i det forløbne år, bortset fra at anskaffelsen af nogle nye skabe har gjort det muligt at foretage mindre udvidelser af udstillingerne fra Polyne-sien (Ellice Øerne) og Madagascar samt udskille sagerne fra de lavt stående Pangan- og Senoi-stammer fra den øvrige samling fra den malajiske halvø.

Billedsamlingen er vokset en del ved gaver fra kunsthandler Ole Haslund (37 blyantstegninger fra Ny Zealand), fru Karen Wulff (en større samling fotografier og fotografiske negativer fra Kina, hidrørende fra nu afdøde lektor i kinesisk, dr. phil. Kurt Wulff) og frk. Michella Erichsen (en blyantsskitse forestillende Knud Rasmussen, udført af fru Margrethe Levy, født Erichsen). Desuden har fru L. Evendorf-Svendsen stillet et antal fotografiske negativer fra Syrien til samlingens rådighed.

Sidst, men ikke mindst må det nævnes, at A/S Bang og Olufsen, Struer, med enestående rundhåndethed har skænket et fuldstæn-digt sæt apparater til lyd gengivelse, således at vor efterhånden ret store mængde af musikoptagelser fra eksotiske folkeslag, først og fremmest fra eskimoer og mongoler, nu kan komme til fuld nytte både for museets videnskabelige og folkeoplysende virksomhed.

Asien.

På et tidspunkt, hvor al forbindelse med oversøiske lande er afbrudt, er det forståeligt, at årets nyerhvervelser for en stor del må hidrøre fra Øst-Asien. Fra gammel tid har Danmarks forbindelse med Østen jo været livlig, og der går en næsten ubrudt linje fra Asiatisk Kompagni i det 18. århundrede til Store Nordiske Telegrafelskab, Østasiatisk Kompagni og andre danske virksomheder i nutiden. Talrige sager fra Kina og omliggende lande har derfor efterhånden fundet vej her til landet, hvorfra de igen fra tid til anden er nået videre til museet.

Til de betydeligste af årets forøgelse fra Kina hører to uniformer, som de tidligere blev båret af officererne i den kejserlige manchu-garde. Især den ene, som er skænket af A/S Brødrene Volkerts Fabrikker i Kolding ved grosserer Hermann Nielsen, er et ualmindelig prægtigt stykke (fig. 1). Den består af en fuldstændig dragt med hjælm, pilekogger, buetaske o.s.v. Dragten er af guldbrokade med forgyldte metalbeslag og broderier i guldtråd og silke samt tæt besat med forgyldte stifter, der må opfattes som lævn efter de nagler, der i ældre tid fastholdt jærnskinne på uniformens inderside. Hjelmen er forsølvet og udstyret med rigt udhamrede, forgyldte beslag samt en høj opsats med knejsende fjer. Den anden af de to uniformer, der er skænket af konsul George Jorck, er af mørkeblå silke med guldbroderier, som bl. a. efterligner de ovenfor nævnte naglehoveder.

Fra arkitekt J. Prip-Møller har museet modtaget et par små stukornamenter fra templer i Peking, fire lamaistiske lerrelieffer, der bruges som amuletter og votivgaver, samt en stor, glaseret lerkrukke til ligbrænding. Den sidstnævnte, der stammer fra Suchow, er karakteristisk for den buddhistiske befolkning i den nedre Yangtze-dal. På siden ses en fremstilling af den kommende buddha, Milofo (sanskrit: Maitreya), der er et sindbillede på opstandelsen og det evige liv, og på låget læses tegnet *fo*, d.v.s. lykke.

Af andre gaver fra Kina kan nævnes en vifte hjembragt for c. 100 år siden og skænket af fru Bodil Strubberg samt et kinesisk kobberstik fra midten af det 18. århundrede forestillende kejser Ch'ienlung med sit hof i sommerpaladset og foræret af samlingens ven og velgører gennem mange år, hr. Sophus Black; kobberstikkunsten er som bekendt først indført til Kina af jesuitiske missionærer, og det pågældende stykke viser da også tydelig europæisk indflydelse. Desuden er der fra den teknologiske samling i Danmarks tekniske Højskole modtaget et stykke kinesisk ramielærred, hjembragt fra korvetten „Galathea“s jordomsejling 1845—47; sam-

Fig. 1. Kinesisk officersuniform fra den kejserlige garde.

lingerne fra denne rejse hører i forvejen til de mest omfattende i museet hidrørende fra en enkelt ekspedition. Endelig er en del kinesiske sager erhvervet ved køb, bl. a. en syvfløjet, lakeret skærm

med porcelænsindlægning fra Ch'ienlung-perioden, tre lakerede hægestykker ligeledes med indlægning af porcelæn, en klangplade af jern fra K'anghsi-perioden, en tolvarmet tempellysestage af metal m. m.

Som testamentarisk gave har museet fra generalkonsul C. Claudius' dødsbo fået overladt to anseelige, japanske træfigurer forestillende Amida (sanskrit: Amitâbha), henholdsvis siddende hæn-sunken i meditation og stående med højre hånd løftet til belæring. Den efterhånden ret store samling af japanske rustninger er i årets løb blevet forøget med to stykker, skænket henholdsvis af læge Anton Jensen og grosserer Karl Kiefer, og desuden er der som gave fra hr. Ludvig Hansen indgået et japansk sværd.

Fra Bag-Indien har museet ved køb erhvervet ti gamle, siamesiske masker, som i ældre tid er båret ved opførelsen af de klassiske, brahmanistiske skuespil. De er oprindeligt købt i Siam for henved en menneskealder siden, men er sikkert væsentlig ældre, idet de er lavet af drevet, broget malet kobber, hvorimod de tilsvarende masker fra det sidste hundredår som regel er fremstillet af papier-maché. En betelskrå fra Haiphong i Tonkin er skænket af arkitekt J. Prip-Møller.

En meget betydelig erhvervelse fra Indonesien skyldes Ny Carlsbergfondets altid redbonne bistand. Det drejer sig om en tempelfigur fra Javas hinduistiske tid, et 72 cm højt stenrelief af Durgâ, den kvindelige form for Çiva (fig. 2). Gudinden står som sædvanligt på en hvilende bøffel og griber med den ene af sine fire hænder en overvunden troldkæmpe ved håret, mens de andre holder forskellige, çivaitiske symboler. Skønt figuren er udført i en storkornet, vulkansk stenart og derfor gør et noget groft indtryk, ligesom den også har lidt nogen overlast i tidens løb, er den dog langt bedre end den javanske Durgâ-figur, som museet i forvejen ejede, og må i det hele taget siges at være en kærkommen forøgelse af den javanske skulptursamling.

De øvrige nyerhvervelser fra Indonesien indskrænker sig til to genstande. Den ene er en batakkisk troldmandsstav, skænket af direktør J. Lausen; den er mærkeligt nok fundet ved ombygning af et pakhus i Toldbodgade i København, hvor den formodentlig har stået i adskillige år; men hvordan den i sin tid er havnet på dette sted, kan nu ikke afgøres. Det andet stykke er ligeledes fra Sumatra, nemlig en smukt udført, sølvbeslået dolk, der er bragt til Evropa af den kendte, nu afdøde, svenske forskningsrejsende, dr. Eric Mjöberg.

Nogle få sager fra Indien er indkommet som gaver. Arkitekt

J. Prip-Møller har således skænket en murske fra Tinevelly-distriktet, fru Vita Jordening en håndledsring, der efter sin form må stamme fra Santalerne, og løjtnant V. Nielsen et par arecanødder til betelskrå fra Ceylon. Desuden har Danmarks tekniske Højskole overladt en indisk tempelmodel af plantemary.

Fig. 2. Durgå-figur fra Hindu-perioden, Java.

Fra Vest-Asien er der modtaget en meget vigtig forøgelse, idet Nationalmuseets antiksamling har deponeret o. 150 genstande fra Carlsberg-fondets udgravninger ved Hama.¹⁾ Fundene spænder over

¹⁾ Nogle er allerede omtalt i årsberetningen for 1934. Se i øvrigt Harald Ingholt: Rapport préliminaire sur la première campagne des fouilles de Hama (Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab. Archæologisk-kunsthistoriske Meddelelser. I, 3. København 1934). Samme: Rapport préliminaire sur sept campagnes de fouilles à Hama en Syrie. (Smst. III, 1. København 1940).

hele tidsrummet fra arabernes erobring af byen i 636 e. Chr. til borgens ødelæggelse ved Timur Lenks tropper i 1400. Den største del af Hama-fundene opbevares i antiksamlingen, bl. a. alle sager fra før-islamisk tid; men udbyttet af gravningerne er så righoldigt, at det har været muligt ved siden af hovedsamlingen at sammenstille en virkelig fyldestgørende repræsentation for kulturudviklingen i den muhammedanske tid, den eneste periode i de pågældende egne, der falder inden for vor afdelings virkekres. Der er mest tale om keramik, dels uglaseret og glaseret lertøj med og uden dekoration, dels fayence af forskellig slags; men desuden er der prøver på glas og sager af bronze, jern, ben m. m. Et vidnesbyrd om Syriens omspændende handelsforbindelser i middelalderen foreligger i form af indført, kinesisk celadonporcelæn såvel som stedlige efterligninger deraf. Fra antiksamlingen er ligeledes overgået en arabisk lerlampe, fundet ved Ba'albek.

Nogle enkelte ting fra Vest-Asien hidrører fra nyere tid. Fru Ella M. Koefoed har skænket en fuldstændig kvindedragt fra landsbyen Rhamallah, hjembragt af direktør, mag. scient. R. Koefoed fra en rejse 1911—12. I visse henseender afviger den fra museets andre palæstinensiske kvindedragter, der stammer fra Bethlehem. Museumsassistent, frk. Margrethe Hald har foræret en slynge fra Bethania og et par vævebrikker af kamelskind fra Damaskus, og civilingeniør Bent Hunø, som også tidligere har lagt sin interesse for museet for dagen, har påny vist sin velvilje ved at skænke et par persiske sko af den særprægede type, som bæres i bjærgene (*giveh*).

Hverken Central- eller Nord-Asien er repræsenteret mellem samlingens forøgelse i år.

Amerika.

Afbrydelsen af forbindelsen med Grønland har sat sig tydelige spor for museets vedkommende. Ud over en lille samling ornamenterede sager fra Angmagssalik, der er erhvervet ved køb, er der kun indgået nogle ganske få stykker. Et forskaft til en isfangstharpun, fundet på Hochstetter Forland på nordøstkysten, er overladt af løjtnant Chr. Bendix Thostrup, og som testamentarisk gave fra tandlæge, frk. Kamma Budtz-Jørgensen har museet modtaget to legemstore, maledede træbuster, der giver et interessant udtryk for de moderne Grønlænderes kunststopfattelse. Dette er i virkeligheden hele årets tilvækst fra Eskimo-området, og det vil derfor let kunne forstås, at man med ikke ringe spænding imødeser de store sendinger, som efter krigens ophør kan ventes hertil fra museums-

inspektør Helge Larsens udgravninger i Alaska. Endnu færre er forøgelserne fra det indianske Nord-Amerika, idet der kun er indkommet et enkelt stykke, et uldent tæppe, der sandsynligvis er vævet af Navaho-indianerne i de sydvestlige Forenede Stater.

México frembyder til gengæld et mere opmuntrende billede. Også i dette tilfælde er der grund til at rette en varm tak til Ny Carls-

Fig. 3. Aztekiske stenmasker.

berg-Fondet, hvis forståelse af museets tarv så ofte har givet sig udslag. Der er her tale om tre overordentlig værdifulde og sjældne, aztekiske stenmasker fra før-columbisk tid (fig. 3). De er ikke blot fortræffeligt udførte, med skarpt opfattet karakteristik af den indianske type, men tillige særdeles godt bevarede. Desværre veed man intet sikkert om disse ejendommelige stykkers anvendelse; men det er muligt, at de har været brugt i forbindelse med mumiepakker. Samtidig med maskerne erhvervedes o. 60 ligeledes før-columbiske lersager, hovedsagelig krukker, småfigurer o. l., som for størstedelen synes at stamme fra taraskerne i de vestlige bjærgegne. Alt i alt har den mexicanske samling herved fået en lige så velkommen som hårdt tiltrængt forøgelse.

Antillerne er i år kun repræsenteret af et par hårprydelser fra den nulevende blandingsbefolkning i Santo Domingo; de er en gave fra hr. H. C. Hansen, Søborg. Heller ikke Syd-Amerika kan fremvise store forøgelser. De eneste, der kan nævnes, skyldes oberstløjtnant V. S. L. Rath sack (et lerkar i form af et abehoved, fra Chocó-indianerne i Panamá), pastorinde Gudrun Idum (en udskåren stok fra Ecuador), pastor Sigurd Mejndor (en stenøkse fra Brasilien) og byretsfuldmægtig Carl Kjersmeier (et musikinstrument, ligeledes fra Brasilien). Endelig er der købt nogle enkelte stykker fra indianerne i El Gran Chaco.

Afrika.

Ligeså få og spredte som erhvervelserne er fra Amerika, er de også fra den sorte verdensdel. Fra Øst-Afrika er der overhovedet intet nyt kommet, og fra Syd-Afrika kun et perlesmykket læderbælte og en tobakspibe, som bægge er foræret af konservator Hans Helbæk. Derimod er materialet noget rigeligere fra Congo. I fortsættelse af den store og værdifulde Congo-samling, som kaptajn J. Støckel skænkede allede i 1906, har museet fra ham yderligere modtaget to buer, nogle pile og en klump kavtjuk. Desuden er man ved køb kommet i besiddelse af en mindre samling, der er tilvejebragt af en nu afdød, dansk missionær på stationen Rethi under 2° n. br. nær ved Albert Søen. Den omfatter flere gode stykker, således et bærestel for spædbørn, en troldmandsstav, nogle musikinstrumenter m. m. Også et udmærket blæsehorn af elfenben er købt til museet.

Årets smukkeste nyerhvervelse fra Afrika — ligeledes et køb — er imidlertid træfiguren fig. 4. Efter dens udseende kan der næppe være tvivl om, at den fremstillet af Baoulé-stammen på Elfenbenskysten. Både den karakteristiske hårkam og hele skikkelsens forfinede præg gør den til en god prøve på den nævnte stammes træskærerkunst, der i sine bedste frembringelser overgår kunsten hos alle andre stammer i disse egne. Nær beslægtede med Baoulé er Ashantierne, der i sin tid havde ikke ringe forbindelse med de danske forter på Guinea-kysten. Fra koloniperioden ejer museet bl. a. en ret fyldig repræsentation for de kendte guldvægte, d. v. s. små, som oftest figurlige vægtlodder af messing, der anvendes til vejning af guldstøv. Fra byretsfuldmægtig Carl Kjersmeier, der selv er i besiddelse af en enestående samling af disse såvel i kunstnerisk som i andre henseender interessante genstande, har museet modtaget yderligere 15 stykker.

Går vi fra Guinea-kysten til det indre Sudan, møder vi i Hausaerne et af Afrikas mest udbredte folk. Botanikeren, dr. phil. O. Hagerup, der som deltager i professor O. Olufsens Niger-ekspedition 1927—28 havde lejlighed til at besøge dette folkeslag og tidligere har skænket en del sager til museet, har nu yderligere for-

Fig. 4. Træfigur fra Baoulé-stammen, Elfenbenskysten.

æret en ildhøvl fra byen Zinder foruden et ildtøj af stål og flint samt nogle fingerringe fra Tombouctou. Ligeledes fra Sudan, men i dette tilfælde fra egnene længere mod øst (formentlig Kordofan), hidrører et perleskørt, som er skænket af malermester Frode Jensen. Fra Nord-Afrika er der kun modtaget et stykke broderet tøj, antagelig fra Algérie, og et kræmmerhus med hennah fra Port Said. Disse sidstnævnte ting er foræret henholdsvis af dr. phil., fru Ada Adler og løjtnant V. Nielsen.

Oceanien.

De eneste nyerhvervelser fra Oceanien er to stykker malet bast-tøj fra Fiji, for hvilke museet kan takke frk. Louise Bernhoft, samt nogle få pile, der synes at have hjemme på Salomons Øerne. Fra Avstralien er der overhovedet intet indkommet i år.

Evropa.

Vor egen verdensdel hører altid til de områder, hvorfra tilvæksten foregår mest sparsomt. Det skyldes langtfra manglende interesse; men man har holdt det for rettest i første linje at anvende samlingens yderst beskedne pengemidler til indkøb af sager fra de mere fremmedartede, oversøiske kulturformer, så meget mere som man tør gå ud fra, at de europæiske lande hver for sig sørger for indsamlinger fra deres eget område. I endnu højere grad end fra andre steder af jorden er museet derfor her henvist til gaver. I årets løb er der kun indløbet nogle få. Dr. phil., fru Ada Adler har skænket en græsk lærredskjole, indkøbt i Athen, nogle russiske vægtlodder er modtaget fra malermester P. Grouleff og opmåler P. Bredsgaard, og endelig har konservator Hans Helbæk overladt en irsk kornsegl.

Selv i bedste tilfælde kan et enkelt års arbejde kun give et tilfældigt indtryk af et museums virksomhed. Når dertil kommer, at tiderne er så abnorme som i øjeblikket, træder dette naturnødvendigt endnu grellere frem. Selv om væksten for tiden er hæmmet, må man dog ikke derfor tro, at alt ligger stille. Omfattende arbejder med katalogisering, etikettering o. l. er i gang, og nye er under forberedelse, således at museet forhåbentlig kan stå rustet til med øget kraft at tage sine opgaver op, når en dag den fred oprinder, som vi alle venter med længsel.
